

defensant l'anostrament al català de Tolstoi que feu Nin, s'oferia a discutir amb qualsevol lector o crític rus les virtuts d'un dels fragments de la seva *Anna Karénina*. Hauria estat interessant, doncs, per tenir una altra visió de la qüestió, que el llibre de Figuerola no només es fes ressò d'aquestes opinions, sinó que aportés també una anàlisi i una valoració pròpies. Amb tot, això no desmereix en absolut el conjunt de l'obra: *Andreu Nin, revolucionari i traductor*, és un treball excel·lent que permet conèixer amb claredat i rigor tant la labor traductora de Nin com la història d'un dels períodes cabdals de la traducció i recepció de la literatura russa al català. Per això, des d'aquí, encoratgem l'autora a continuar amb la recerca sobre Nin i ampliar-la a partir de l'anàlisi de les seves traduccions i els originals russos.

BACARDÍ, Montserrat: *Maria Dolors Orriols, viure i escriure*, Vic: Eumo Editorial, 2019; «Capsa de Pandora» 20.

IRENE MIRA-NAVARRO

Universitat d'Alacant

*irene.mira@ua.es*

La postguerra va forjar una generació d'escriptors compromesos amb la literatura i la cultura catalanes i va fer florir un seguit de veus tenaces que exploraven els camins de l'art per a entendre i sobreviure a l'abisme a què els havia abocat la victòria franquista. Entre els noms sobradament coneguts, Montserrat Bacardí ha fixat la vista en la novel·lista Maria Dolors Orriols (1914-2008), de qui ha resseguit les passes i ha fet una arqueologia de la seua trajectòria en el volum *Maria Dolors Orriols, viure i escriure*.

Amb l'objectiu de situar en la palestra dels estudis literaris l'obra d'Orriols, Bacardí ha conformat un llibre que enceta el camí per a aprofundir en l'univers creatiu de l'autora vigatana. El treball gira al voltant de dues qüestions inicials bàsiques: qui era Maria Dolors Orriols i què va escriure; però sobretot, s'interroga sobre què singularitza l'obra d'Orriols respecte d'altres escriptors coetanis, com s'explica en la presentació.

Com déiem, el llibre s'organitza en tretze capítols que entrellacen amb meseria l'acostament biogràfic i una guia de lectura de les obres, tot plegat amb la finalitat de posar en diàleg la vida i l'escriptura, tal com ho feia Orriols. En aquest sentit, el títol —*Maria Dolors Orriols, viure i escriure*— és del tot encertat, ja que, com explica Bacardí, les narracions són el reflex ficcional de la vida i de les persones que van acompanyar l'autora al llarg dels anys. Sota l'etiquetatge de «realista», «testimonial» i «psicologista» (p. 112) es desplega la major part de les obres, el pes de les quals recau majoritàriament sobre protagonistes femenines i personatges complexos i fortament humans.

Els quatre primers capítols són les notícies biogràfiques que exposen la infantesa, la joventut, el matrimoni i la maternitat de la jove Orriols entre el Vic natal i una Barcelona en guerra, on s'establí i passà, entre anades i vingudes, bona part de la seua vida. En aquesta secció inicial, Montserrat Bacardí narra la vida d'Orriols i n'estudia el procés de presa de consciència com a escriptora gràcies als textos inèdits de caire autobiogràfic, com *Escriure* (1993), i d'altres publicats, com *Escampar la boira* (2003). Mereix especial atenció el capítol quart, «Una cambra pròpia en la postguerra», en què s'exposa la constitució de l'espai de l'escriptora en un estudi del carrer Montcada de la capital com a lloc de creació i comprensió de la desfeta:

El fracàs personal i el col·lectiu que representava la pèrdua de la guerra no va alterar l'anhel d'escriure de Maria Dolors Orriols. Se li havia despertat en plena conflagració i ara, un cop acabada, no podia —ni volia— apaivagar-lo. En un context tràgic, havia de canalitzar-lo i donar-li sortida, si més no íntimament. (p. 51)

La disciplina lectora d'Orriols també és tractada per Bacardí, que, a través dels textos crítics de l'autora, recull un bon nombre de referències bibliogràfiques que van ampliar-li el bagatge lector i van enriquir-li la pràctica literària. Al fil de les influències, el llibre posa de manifest la xarxa de relacions literàries que Orriols va conrear, és el cas d'Antoni Ribera, Josep Pous i Pagès, el fillòleg Joan Petit o, especialment, pel que fa al carteggi constant amb Agustí Bartra i Anna Murià.

A partir del capítol cinquè es ressegueixen les primeres obres escrites per Orriols des de 1949, any en què es publicà *Cavalcades*, per a continuar amb *Retorn a la vall* (1950) i *Reflexos* (1951). Cadascuna d'aquestes obres es contextualitza en l'ambient literari que les rebé, tot esmentant fragments de la crítica de l'època: Rafael Tasis, Ramon Xuriguera o Anna Murià. A més, Bacardí reconstrueix els tràmits que Orriols va fer amb Juan Beneyto, director general de la Inspecció de llibres i amic de la família valenciana del seu marit, Nicolàs Lloret, per a superar la censura de les tres obres esmentades.

La trajectòria d'escriptora d'Orriols és resseguida al detall al llarg de tot l'estudi, el qual, a més de les guies de lectura de les principals novel·les i reculls narratius, incorpora tots els treballs que la vigatana va desenvolupar en el món de les arts i les lletres i que la van ubicar en l'entorn cultural català. Les traduccions i les tasques periodístiques, com la fundació de la revista *Aplec* (1952) i les posteriors col·laboracions en premsa, la converteixen en una dona a la recerca de l'escriptura com a mitjà per a sobreviure econòmicament.

Com ja s'ha dit, Bacardí para especial atenció a les relacions d'Orriols amb la censura franquista: la mediació de Beneyto és clau per a la publicació de les tres primeres obres, com també per a la sortida fugaç d'*Aplec* als quioscs. El capítol dedicat a la revista dona compte de la capacitat d'Orriols per a pensar, bastir i portar endavant un projecte de publicació periòdica en català autoritzat per la

censura; ahora que detalla la llista de col·laboracions de primer ordre que *Aplec* va conjugar en el seu primer, i únic, número.

L'estudi continua amb les guies de lectura de les obres més testimonials d'Orriols, les quals al·lenca de la generació que va viure la guerra i la derrota durant la joventut. El capítol huité exposa les claus interpretatives de dues novel·les més i n'analitza l'esberrany d'una tercera mai acabada. Es tracta dels títols *El riu i els inconscients* —enllestida el 1953 i publicada el 1990—, *Petjades sota l'aigua* —escrita el 1955 i publicada el 1984— i l'esberrany de *Tu, Gregori, i jo, Joana* de 1960. Aquestes obres són presentades per Bacardí com l'exemple clar de la tenacitat de l'autora per escriure, ja que, com apunta l'estudiosa, Orriols va perseverar en la tasca d'escriptora a pesar que les seues obres van patir un gran decaïment entre l'escriptura i la publicació a causa de la censura. A més, en aquest capítol també s'exposa el canvi de tarannà dels mecanismes censurs a causa de la destitució de Beneyto i les complicacions que això comportà a l'autora, que s'havia quedat sense intercessor.

Complementàriament, el llibre gaudeix de diversos capítols dedicats a les etapes d'escriptura d'Orriols. Tant és així que es dediquen dues seccions a les diverses ocupacions de l'autora que permeteren el manteniment econòmic que no facilitava l'escriptura: el periodisme i el marxandatge d'art. S'hi suma un capítol a les estades d'Orriols a París en recerca de la llibertat que el franquisme negava a casa seua, fruit de les quals van nàixer *Una por submergida*, publicada el 1992, i *Cop de porta*, el 1980.

Bacardí tanca el volum amb la síntesi de les darreres obres de l'autora: *Contradansa* (1982), *Molts dies i una sola nit o Una altra sonata de Kreutzer* (1985) i les inèdites «Narracions», *El moviment del cercle o Joc de dames* i *Un vent i poc conscients*, aquest últim escrit amb ajuda familiar poques setmanes abans de morir, l'agost de 2008.

En resum, el volum aconsegueix donar una perspectiva completa de la trajectòria d'Orriols per a presentar la singularitat de la seva veu narrativa i descobrir al gran públic la tenacitat d'una dona de lletres que va lluitar per ser-ho. Així doncs, *Maria Dolors Orriols, viure i escriure* és una obra de divulgació a cavall entre la història de la literatura i la biografia però també és una obra que rescata una veu literària femenina que, com moltes altres, havia quedat oblidada per la crítica. Per sort, aquest estudi no és el primer que enguany ha donat llum a les escriptores de postguerra, com també ho ha fet *Les dones fortes. La narrativa valenciana sota el franquisme* de Maria Lacueva, fet que ens indica que la història literària comença a saldar el seu deute amb les autores contemporànies.